

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

*Тема: Оборотні кошти підприємства: склад, структура та ефективність
використання*

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри: _____/Карінцева О.І./

Керівник роботи: _____/Кубатко О.В./

*Виконавець: _____/Артеменко А. Р/
П.І.Б.*

*Група: _____
Е-71
шифр*

Суми 2021

АНОТАЦІЯ

Робота складається з 36 сторінок основного тексту, 3 розділи, 2 рисунків, 13 таблиць, список використаної літератури із 34 джерел.

Метою роботи є вивчення особливостей управління оборотним капіталом в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є вивчення особливостей управління оборотними коштами в сучасних умовах.

Предмет дослідження – оборотний капітал компанії.

У першій частині роботи «**Теоретичні основи визначення оборотного капіталу**» розглядаються теоретичні основи управління оборотними активами, формування економічної категорії "оборотні активи". Також розглядаються сучасні особливості структури поточної системи управління активами компанії.

Другий розділ «**Визначення потреби в оборотних коштах**» стосується методології оцінки ефективності управління оборотним капіталом з використанням ключових показників ліквідності, продажів, операційного та фінансового циклу. Також проводиться аналіз структури та динаміки оборотного капіталу підприємств різних галузей України.

Третій розділ «**Визначення сукупного нормативу оборотних коштів**» містить пропозиції щодо вибору стратегії фінансування оборотних коштів на основі співвідношення короткострокових та довгострокових джерел фінансування.

Ключові слова: оборотні кошти, економіка, бізнес, ліквідність, оборотність, стратегії управління, операційний цикл, фінансовий цикл, запаси, дебіторська заборгованість.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Теоретичні основи визначення оборотного капіталу	6
1.1 Структура оборотних коштів та джерела їх формування.....	6
1.2. Нормування оборотних коштів.....	10
1.3. Показники та шляхи ефективного використання оборотних коштів.....	13
2. Визначення потреби в оборотних коштах.....	15
2.1 Нормування оборотних коштів для створення виробничих запасів.....	17
2.2 Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві і витратах майбутніх періодів.....	25
2.3 Нормування оборотних коштів для створення запасів готової продукції.....	28
3. Визначення сукупного нормативу оборотних коштів підприємства на рік.....	30
Висновки.....	32
Література.....	33

Вступ

Актуальність дослідження. Оборотний капітал має особливе значення в ринкових умовах. Зрештою, вони є частиною виробничого капіталу, який повністю передає свою вартість новоствореному продукту і повертається підприємцю в грошовій формі в кінці кожного циклу капіталу. Тому оборотний капітал є важливим критерієм при визначенні прибутку компанії [25,26,27,28,29].

Для визначення напрямів діяльності певного підприємства у майбутньому треба враховувати основні тренди сучасного розвитку бізнесу, а саме: подальша глобалізація економічних відносин, перехід до альтернативних видів палива [19,20,21,22,23,24], інформатизація бізнес-процесів та інше [30,31,32,33,34]. Все це безперечно впливає на процес нормування активів певного суб'єкта господарювання.

Наявність достатніх оборотних коштів оптимальної корпоративної структури - необхідна умова нормального функціонування в ринковій економіці. Тому підприємству слід нормувати оборотні кошти, завданням яких є створення умов, що забезпечать безперервність виробничо-господарської діяльності підприємства.

Важливо також правильно управляти оборотними коштами, розробити та впровадити заходи щодо зменшення матеріаломісткості та прискорити обіг оборотних коштів. В результаті прискорення кругообігу оборотних коштів вони звільняються, що має ряд позитивних ефектів.

Предметом даної дипломної роботи є оборотний капітал компанії.

Робота присвячена фінансовим аспектам управління оборотним капіталом в сучасних умовах.

Метою роботи є вивчення особливостей управління оборотним капіталом в сучасних умовах.

Такі методи дослідження, як аналітичний, системний, синтез, методи статистичного аналізу, порівняльний аналіз, аналіз відносних та абсолютних показників, метод розрахунку фінансових коефіцієнтів.

Структура роботи.

У першій частині роботи **«Теоретичні основи визначення оборотного капіталу»** розглядаються теоретичні основи управління оборотними активами, формування економічної категорії "оборотні активи". Також розглядаються сучасні особливості структури поточної системи управління активами компанії.

Другий розділ **«Визначення потреби в оборотних коштах»** стосується методології оцінки ефективності управління оборотним капіталом з використанням ключових показників ліквідності, продажів, операційного та фінансового циклу. Також проводиться аналіз структури та динаміки оборотного капіталу підприємств різних галузей України.

Третій розділ **«Визначення сукупного нормативу оборотних коштів»** містить пропозиції щодо вибору стратегії фінансування оборотних коштів на основі співвідношення короткострокових та довгострокових джерел фінансування.

За допомогою ефективного управління власними та сторонніми оборотними коштами компанія може досягти розумної економічної ситуації, збалансованої з точки зору ліквідності та прибутковості.

За цих умов нам потрібна сучасна організація фінансової діяльності кожної компанії відповідно до ринкової економіки. Це вимагає підготовки фінансових фахівців, які мають глибокі теоретичні та практичні знання, які можуть узагальнити наявний досвід країн з розвинутою ринковою економікою та які можуть розробити план дій щодо поліпшення фінансового стану.

Ключові слова: **ОБОРОТНІ КОШТИ, ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС, ЛІКВІДНІСТЬ, ОБОРОТНІСТЬ, СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ, ОПЕРАЦІЙНИЙ ЦИКЛ, ФІНАНСОВИЙ ЦИКЛ, ЗАПАСИ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ.**

1. Теоретичні основи визначення оборотного капіталу

1.1 Структура оборотних коштів та джерела їх формування

У фінансовій літературі існують різні підходи до визначення виду оборотних коштів. Деякі економісти трактують їх просто як "предмети праці", "матеріальні активи", "гроші в обігу". Найчастіше ви знайдете два визначення оборотного капіталу.

По-перше, оборотний капітал складається з фінансових ресурсів, які вкладаються в оборотні та оборотні кошти для забезпечення безперервного виробництва та виробництва.

По-друге, оборотний капітал - це актив, який можна конвертувати у грошові кошти протягом виробничого циклу або календарного року.[17]

Коли оборотні кошти є об'єктом праці, оборотні кошти - це гроші, вкладені в запаси готової продукції, відвантажені та транспортовані товари, а також кошти на рахунках та в касі компанії. З цієї точки зору виробнича зона та зона обігу мають оборотні кошти, що в сукупності забезпечує безперервність виробництва та реалізації.



Рис. 1.1 – Сутність і класифікація оборотного капіталу підприємства

Оборотний капітал у своєму циклі проходить три стадії: гроші, виробництво та товари.

Готівкова фаза грошового циклу є підготовчою і відбувається в зоні руху, де валюта перетворюється на акції.

Фаза виробництва - це безпосередній виробничий процес, який закінчується затвердженням готової продукції.

Оборотний капітал, що розвивається у сировинній фазі циклу, надходить у вигляді товарної продукції. Частина виручки від продажу використовується для стимулювання оборотних коштів, а інша - накопичення, яке компанія використовує відповідно до своїх планів.[6]

Форма грошей, яка набуває оборотних коштів на третій стадії циклу, також стає першою стадією продажів.

Кругообіг оборотних коштів відбувається за схемою

$\Gamma - B3...NB...GP - \Gamma'$, [9]

де Γ — кошти, які авансуються підприємством; $B3$ — виробничі запаси; NB — незавершене виробництво, що являє собою виробничу стадію; GP — готова продукція; Γ' — кошти, отримані в результаті реалізації продукції, які включають авансовані витрати та прибуток підприємства. Мету функціонування капіталу буде досягнуто тоді, коли $\Gamma' = \Gamma + \Delta\Gamma$, тобто коли відбудеться приріст грошей порівняно з авансовою сумою.

Крапки (...) означають, що обіг коштів перервано, але процес їх кругообігу продовжується у сфері виробництва.

Оборотний капітал присутній одночасно у всіх фазах циклу, що гарантує його безперервність та нормальну роботу компанії.

Співвідношення цих груп оборотних коштів до їх загальної вартості описує структуру оборотного капіталу. Ця структура тим прогресивніша, чим більше оборотних коштів використовується у виробництві.

Структура оборотного капіталу - це частка вартості оборотних коштів та окремих статей оборотних коштів у загальній сумі оборотних коштів. Структура оборотного капіталу в різних галузях економіки значно варіюється.

Це залежить від складу та структури виробничих витрат, строків поставки матеріальних цінностей, умов реалізації продукції (виконаних робіт, наданих послуг), розрахунків.

В останні роки українські промислові компанії розробили таку структуру оборотних коштів: у виробничому секторі частка оборотних коштів становить близько 70% (у тому числі запаси складають близько 50%, незавершене виробництво - 20%) і в обігу - близько 30% (з них приблизно 17% - запаси).[14]

За джерелами формування оборотного капіталу його поділяють на власний і борговий.

Власні короткострокові активи - це ресурси, які постійно доступні компанії і створюються за рахунок власних ресурсів (прибутку тощо). У процесі виробництва потребу в оборотних коштах можна зменшити, використовуючи т. зв. Еквівалентні ресурси, які є частиною їх початкової заробітної плати, але тимчасово не виплачуються (через одноразову виплату заробітної плати, оплачувану відпустку). Відповідний оборотний капітал називається стабільною відповідальністю.

Оборотний капітал - це банківські позики, торгова кредиторська заборгованість та інші зобов'язання.

Кредиторська заборгованість відноситься до використання некорпоративних активів (копії прийнятих документів та інших документів, що ще не виставлені, ще не отримані; затримки несплачених рахунків, затримки платежів домогосподарствам, боргові зобов'язання, позики) тощо).

Компанія, яка отримує максимальні результати за найменших витрат, працює ефективно. Мінімізація бізнес-витрат вимагає оптимізації структури джерел оборотних коштів; Н. розумне поєднання власного капіталу та боргу.

Метод, що використовується для визначення потреби в оборотних коштах, поділяється на нормований та ненормований.[2]

Необхідність розподілу оборотних коштів на нормалізовані та ненормовані оборотні кошти зумовлена економічною доцільністю отримання найкращих результатів за найменших витрат. Встановлення стандартів для

окремих частин оборотних коштів допомагає забезпечити подальше існування компанії з точки зору оптимальних рівнів запасів, незавершеного виробництва та балансу кінцевої продукції.

Нормований оборотний капітал включає запаси оборотних коштів, незавершеного виробництва та майбутніх витрат, рівні запасів.

До нетипових оборотних коштів належать оборотні кошти, за винятком готової продукції на складі.[8]

1.2. Нормування оборотних коштів

Процес визначення економічно обґрунтованої суми оборотних коштів компанії, необхідних для нормальної діяльності, відомий як нормалізація оборотних коштів. Тому класифікація оборотних коштів вимагає розробки та встановлення нормативів обігу оборотних коштів відповідно до його елементів та нормативів.

Обсяг оборотних коштів визначає мінімальний запас і розраховується за днями зберігання (у відсотках від обсягу робіт, у гривнях тощо).

Коефіцієнт оборотного капіталу - це грошовий вираз вартості мінімальних запасів. Норми оборотного капіталу встановлюються на кілька років, а нормативи - щорічно (за певних умов - щоквартально).[5]

Аналітичний метод (експериментальний та статистичний) полягає в аналізі та подальшому коригуванні наявних запасів та усуненні надлишків.

Метод прямого розрахунку зводиться до обчислення нормативів кожного регуляторного елемента з точки зору досягнутих організаційно-технічних результатів. У практиці управління цей метод є найважливішим.

Виробничі запаси поділяються на безперервні, підготовчі (технологічні), товарно-матеріальні (страхові) та транспортні, залежно від місця призначення.

Відвантажувальний склад створюється на період від оплати рахунка постачальника до моменту прибуття вантажу на склад компанії.

Поточна інвентаризація є найважливішою, вона створена для забезпечення плавного потоку матеріальних ресурсів між наступними двома поставками.

Підготовчий запас (технічний) встановлюється на період, необхідний для виробництва (що надає сировині властивості, що дозволяють використовувати їх), підготовка до зберігання та підготовка до використання.[13]

У разі можливих збоїв у постачанні (інші непередбачені обставини) створюється резерв (страховий портфель). Рівень запасів визначається:

(а) на основі середнього відхилення від фактичного інтервалу поставки (як це передбачено в контракті);

(б) базується на розрахунку днів, необхідних для замовлення та доставки матеріалів від постачальника до споживача.

Сукупний виробничий запас дорівнює сумі всіх видів запасів.

Розрізняють максимальний виробничий запас, середній і мінімальний.[15]

Максимальний виробничий запас обчислюється за формулою:

$$Z_{MAX} = M_D (T_{TP} + T_{POST} + T_{ПДГОТ} + T_{СТ}); \quad (1.1) [13]$$

$$Z_C = M_D (T_{TP} + \frac{T_{POST}}{2} + T_{ПДГОТ} + T_{СТ}); \quad (1.2) [13]$$

$$Z_{MIN} = M_D (T_{TP} + T_{ПДГОТ} + T_{СТ}). \quad (1.3) [13]$$

Після того, як ви знаєте нормативну вартість запасів фізично, ви можете представити їх як величини і розрахувати загальне відношення оборотних коштів до запасів.

Загальними принципами класифікації оборотних коштів для швидкопсувної та малоцінної продукції є:

(а) окреме визначення основних засобів, які зберігаються в товарно-матеріальних запасах компанії та використовуються (відновлюються) у виробництві;

(б) грошова оцінка запасів за повною вартістю (виробнича собівартість) та предметів, що використовуються у виробництві - до 50% від первісної вартості

(в) відмова від щоденного дозування споживання вживаних товарів та розрахунок нормативів для окремих груп на основі коефіцієнтів, що характеризують залежність розміру складу від кількості робітників, кількості робочих місць, вартість певного обладнання тощо.[17]

Обсяг незавершеного виробництва залежить від середньоденного випуску продукції, обчисленого за фактичною виробничою собівартістю, тривалості

технологічного циклу та коефіцієнта наростання витрат. Норматив власних оборотних коштів у незавершеному виробництві розраховується за формулою:

$$H_{\text{нн}} = \frac{C_{\text{в}} \cdot t_{\text{ц}} \cdot K_{\text{н}}}{D_{\text{п}}}, \quad (1.4) [4]$$

де $H_{\text{нн}}$ — норматив незавершеного виробництва, грн., $C_{\text{в}}$ — виробнича собівартість продукції, випущеної за період (місяць, квартал, рік); $t_{\text{ц}}$ — тривалість виробничого циклу, днів; $D_{\text{п}}$ — дні відповідного періоду.

$K_{\text{н}}$ - коефіцієнт наростання витрат (первісні витрати (одноразові), решта витрат, що були здійснені до закінчення виробництва).

Первісні витрати та решта витрат, що були здійснені при виготовленні продукції, становлять виробничу собівартість ($C_{\text{в}}$).

Норматив оборотних коштів у витратах майбутніх періодів розраховується виходячи із залишків коштів на початок періоду і суми витрат, які слід буде зробити в плановому році, за вирахуванням суми для майбутнього погашення витрат за рахунок собівартості продукції.

$$H_{\text{гп}} = P_{\text{д}} \cdot Z_{\text{дн}}, \quad (1.5) [14]$$

де $H_{\text{гп}}$ — норматив залишків готової продукції, грн.; $P_{\text{д}}$ — середньоденний випуск продукції, грн.; $Z_{\text{дн}}$ — норма запасу готової продукції на складі, днів.

Сукупний норматив власних оборотних коштів підприємства на розрахунковий (плановий) період дорівнює сумі нормативів, розрахованих для окремих їх елементів:

$$H_{\text{сук}} = H_{\text{вз}} + H_{\text{нн}} + H_{\text{вмп}} + H_{\text{гп}}, \quad (1.6) [4]$$

де $H_{\text{сук}}$ — сукупний норматив власних оборотних коштів, грн.

1.3. Показники та шляхи ефективного використання оборотних коштів

Ефективність використання оборотних коштів компанії характеризується швидкістю її обороту (обороту). Що менше оборотних коштів затримується на певних етапах, то швидше закінчується їх цикл. Чи існують показники, що описують оборотність оборотних коштів та показують ефективність їх використання.[15]

Ефективне використання оборотних коштів характеризується такими показниками:

Коефіцієнт продажів розраховується шляхом ділення вартості реалізованої продукції за поточними оптовими цінами в певний період на середній залишок оборотних коштів за той самий період. Відсоткова зміна показує, скільки коливань викликав оборотний капітал за певний період, і обчислюється за формулою

$$K_{об} = \frac{P}{OK}, \quad (1.7) [2]$$

де $K_{об}$ — коефіцієнт оборотності, оборотів; P — вартість реалізованої продукції, грн.; OK — середній залишок оборотних коштів, грн.

Показником, оберненим коефіцієнту оборотності, є коефіцієнт завантаження оборотних коштів, який показує, скільки оборотних коштів припадає на одну грошову одиницю (гривню) реалізованої продукції за певний період.

$$K_{за} = \frac{OK}{P}. \quad (1.8) [2]$$

Тривалість одного обороту (швидкість обороту) оборотних коштів визначається за формулою:

$$T_{об} = \frac{Д}{K_{об}}, \quad (1.9) [2]$$

де $T_{об}$ — тривалість одного обороту, днів; $Д$ — дні періоду.

Через прискорений обіг оборотних коштів частина з них буде звільнена від руху, а коли вони сповільниться, до руху буде залучено більше коштів. Лібералізація оборотних коштів шляхом прискорення її обороту може бути абсолютною і пропорційною.

На етапі створення етапів - чи раціонально їх використання; Видалення зайвих запасів; покращена дозування; Удосконалення організації доставки, зокрема шляхом створення чітких контрактних умов, які гарантують їх виконання, оптимальний вибір постачальника, транспортні правила; Покращення організації складу, зокрема за рахунок впровадження інтегрованої механізації та автоматизації процесів навантаження та розвантаження на складах.[3]

На етапі постійної роботи - впровадження сучасного обладнання та технологій, включаючи безвідходне та маловідходне обладнання; Розробка стандартизації та гармонізації; Удосконалення форм організації виробництва; Покращення економічного стимулювання та економічного використання сировини, енергії та джерел енергії; Поліпшення використання основних фондів, особливо його активної частини.

На фазі обігу - чи раціональна організація продажу готової продукції, використання прогресивних методів оплати; своєчасна реєстрація документів та прискорення руху; Дотримання контракту та платіжна дисципліна.

Пришвидшивши мобільність оборотних коштів, ви зможете заощадити значні суми та збільшити виробництво та збут без додаткових фінансових ресурсів.[10]

2.ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ В ОБОРОТНИХ КОШТАХ

Фінансово та підприємницько неможливо без оборотних коштів. Ця потреба є однією з цілей фінансового планування та відображення в бухгалтерському обліку та звітності. Обсяг оборотних коштів, обидва вони є

частиною основних фондів, повинен відповідати потребам і можливостям компанії з виробництва та реалізації продукції.

Крім того, фінансові ресурси повинні бути доступними для служб підтримки та підтримки, житлово-комунальних послуг, соціальних установ - домогосподарств та інших некомерційних установ.

Планування оборотних коштів оцінюється на основі виробничих витрат та невиробничих потреб, а також бізнес-плану, який охоплює та поєднує виробничі та економічні показники та створює умови для розвитку комерції та бізнесу.[15]

Якщо склад, структура та наявність оборотних коштів відповідають очікуваному обсягу виробництва, компанія може отримувати прибуток за низьких витрат.

Заниження оборотного капіталу може призвести до порушень в процесі постачання та виробництва, зменшення обсягів виробництва та прибутку, виникнення заборгованості та зобов'язань та інших негативних явищ в економічній діяльності.

Надлишок оборотних коштів веде до накопичення надлишкових запасів сировини; послабити економіку; Створити умови для використання оборотних коштів на інші цілі.

Класифікація оборотних коштів - це досить тривала аналітична діяльність, в рамках якої розробляються норми та стандарти.

Ціна запасів - це відносна величина, яка відповідає економічно обґрунтованому мінімальному рівню запасів. Зазвичай його встановлюють у днях, але можна використовувати й інші відносні значення.[5]

Недооцінка оборотних коштів може призвести до порушень в процесі постачання та виробництва, втрати виробництва та прибутку, створення боргів та зобов'язань та інших негативних явищ у господарській діяльності.

Надлишок оборотних коштів веде до накопичення надлишкових запасів сировини; послабити економіку; Створити умови для використання оборотних коштів на інші цілі.

Класифікація оборотних коштів - це досить тривала аналітична діяльність, в рамках якої розробляються норми та стандарти.

Ціна акції - це відносна величина, яка відповідає економічно обґрунтованому мінімальному рівню запасів. Зазвичай його встановлюють у днях, але можна використовувати й інші відносні значення.[12]

2.1 Нормування оборотних коштів для створення виробничих запасів

Виробничі запаси створюються на підприємстві для забезпечення безперервного процесу виробництва продукції. У складі виробничих запасів найбільшу питому вагу мають сировина, матеріали й покупні напівфабрикати.

Норматив оборотних коштів щодо основних матеріалів визначається за формулою :

$$H = O * N(2.1) [9]$$

де O - одноденні витрати сировини та матеріалів, тис.грн; N - норма оборотних коштів, днів.

Норма оборотних коштів включає такі елементи :



Рис. – 2.1 Елементи норми оборотних коштів

транспортний склад - визначається як різниця між часом, коли вантаж перебуває в дорозі, поштовими кілометрами бухгалтерських документів, часом, зареєстрованим їх постачальником, та часом, обробленим банками.

підготовчий час зберігання для прийому, вивантаження, сортування та зберігання матеріалів;

технічне бронювання - час підготовчих робіт (сушіння деревини, рубання, різання матеріалів), коли вони не є частиною виробничого циклу.

поточний запас - залежить від частоти та рівномірності поставок, які встановлюються на рівні 50% середньої тривалості між поставками (таблиця 2.1). [3]

Середній інтервал між поставками обчислюється як середньозважене.

страховий запас - встановлюється в межах 50 % поточного запасу.

Поточний та гарантійний запас визначається за результатами розрахунку середньозваженого інтервалу поставки в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 Визначення транспортного запасу для основних матеріалів[9]

Показник	Види матеріальних цінностей		
	а	б	в
Час руху вантажу від постачальника до споживача, днів	23	27	26
Поштовий обіг розрахункових документів, днів	12	11	12
Обробка документів у постачальника і банківських установах, днів	3	4	4
Транспортний запас, днів	8	12	10

Таблиця 2.2 - Визначення поточного і страхового запасу днів, одиниці виміру[2]

Показник	Види матеріальних цінностей		
	а	б	в
Поточний запас, днів	12	11	12

На підставі норм оборотних коштів, обчислених за складовими елементами, визначається норматив для окремих видів, груп і в цілому щодо сировини, основних матеріалів і покупних напівфабрикатів.[16]

На підприємствах загальна потреба в оборотних коштах щодо основних матеріалів визначається за допомогою розрахунку, який наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Визначення загальної потреби в оборотних коштах для основних матеріалів[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

Види матеріальних цінностей	Однорічні витрати, тис.грн	Норма оборотних коштів, днів			
		транспортний запас	підготовчий запас	технологічний запас	поточний запас
а	7,1		2	1	12
б	6,3		2	2	11
в	12,9		1	4	12
Усього	26,3	-	-	-	-

На практиці добові витрати на сировину визначаються кошторисними виробничими витратами у четвертому кварталі планового року без зменшення зареєстрованих відходів. Сума добових витрат за номенклатурою закупленої сировини та напівфабрикатів обчислюється діленням на 90 їх витрат у четвертому кварталі планового року.

Коефіцієнт оборотного капіталу допоміжних матеріалів розраховується шляхом множення відсотків на величину їх щоденного споживання відповідно до кошторисної собівартості продукції. Нормативи типів та груп допоміжних речовин розраховуються так само, як і для сировини.

Розрахунок середнього інтервалу поставки використовує метод, який є дійсним, якщо не планується розробка стандартів оборотного капіталу для існуючих запасів для певних видів матеріалів та календарних термінів поставки. Потім визначається середня відстань між поставками, виходячи з фактичного вхідного матеріалу. Для цього кількість днів у році (360) розділіть на загальну кількість поставок цього виду матеріалу у звітному році.

Таблиця 2.4 - Визначення транспортного запасу для допоміжних матеріалів[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

Показник	Постачальник	Усього
----------	--------------	--------

	I	II	
Річний обсяг поставок, т	670	530	1200
Час руху вантажу від постачальника до споживача, днів	9	6	-
Поштовий обіг розрахункових документів, днів	5	3	-
Обробка документів у постачальника і банківських установах, днів	2	2	-
Транспортний запас за постачальниками, днів			
Середньозважений транспортний запас, днів	-	-	

Таблиця 2.5 - Розрахунок середньозваженого інтервалу поставок для допоміжних матеріалів[**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]

Показник	Постачальник		Усього
	I	II	
Кількість днів у році	-	-	360
Кількість поставок за рік	6	7	13
Середньозва жений інтервал поставок, днів	-	-	28

Таблиця 2.6 - Розрахунок загальної потреби в оборотних коштах для допоміжних матеріалів[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

Види матеріальних цінностей	Ододенні витрати, тис.грн	Норма оборотних коштів, днів			
		підготовчий запас	технологічні запас	поточний запас	страховий запас
Допоміжні матеріали	5,4	2	3	14	2

Норматив оборотних коштів на паливо встановлюється для всіх видів палива (крім газу), що використовується як для технологічних цілей, так і для господарських потреб виробництва.

Таблиця 2.7 - Визначення нормативу оборотних коштів на паливо[12]

Норматив оборотних коштів I	8,5	11	93,5
Норматив оборотних коштів II	9,3	16	148,8
Усього	17,8	-	242,3
Середній норматив оборотних коштів, днів	-	14	-

Коефіцієнт оборотного капіталу на упаковку визначається множенням процентної ставки, вираженої в гривнях, на кількість продукції за оптовими цінами у плановому році. Стандарт розроблений для різних видів упаковки: закупівель, власного виробництва та односторонньої упаковки, яка відвантажується з матеріалами і не потребує повернення постачальникам, які є предметом повернення; Пакувальні матеріали. Розмір оборотного капіталу для

упаковки визначається в гривнях / 1000 грн для продукції, що продається в наявності (шляхом ділення потреби в оборотних коштах на упаковку в прогнозованому році на роздрібну ціну продажу).

Таблиця 2.8 - Визначення потреби в оборотних коштах щодо тари **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**

Норма оборотних коштів, грн на 1000 грн товарної продукції	Товарна продукція в цінах реалізації, тис грн.	Потреба в оборотних коштах, тис грн
3,2	43,5	139,2

Коефіцієнт оборотного капіталу запасних частин для ремонту машин, систем та транспортних засобів визначається з урахуванням їх початкової вартості та суми оборотних коштів.

Для цього визначається середньорічний залишок запасних частин, за винятком надлишкових, надлишкових пристроїв, які у звітному році були класифіковані як невикористані. Потім розрахуйте середні витрати на існуюче виробництво, електрообладнання та транспортні засоби, виходячи з ваших даних про витрати на початок та кінець звітного року. Далі визначте вартість запасних частин на 1000 грн приводів, поділивши величину середнього фактичного річного залишку запасних частин на середню вартість виробництва, електрообладнання та транспортних засобів.[1]

Орієнтовна сума оборотних коштів використовується як основа для розрахунку суми оборотних коштів для запасних частин на плановий рік. Цей стандарт можна скоригувати з урахуванням зростання періоду корекції в очікуваному році.

Коефіцієнт оборотного капіталу запасних частин на плановий рік визначається множенням планових середньорічних виробничих витрат, одиниць та транспортних засобів на скоригований оборотний капітал запасних частин (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 - Розрахунок нормативу оборотних коштів на запасні частини, [Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

Показник	На початок року	На кінець року	Середня за рік
Вартість діючого виробничого силового обладнання і транспортних засобів, тис грн	27,5	28	27,75
Скоригована норма оборотних коштів на запасні частини, грн на 1000 грн діючого обладнання	-	-	3,5
Потреба в оборотних коштах, тис грн	-	-	31,25

Норма для малоцінних та швидкозношуваних продуктів залежить від складу цього продукту. Низькоцінна та швидкопсувна продукція, як правило, триває менше року і не є частиною виробничого процесу. Вони не передають вартість у повному обсязі, а частково на виробничі витрати.

Співвідношення оборотних коштів малоцінних товарів і швидкопсувних товарів визначається окремо для кожної групи, незалежно від їх використання у виробництві: побутова техніка низької вартості та швидкопсувна техніка; спеціальний одяг та взуття; Спеціальні інструменти та інструменти; взаємозамінне обладнання; Виробництво упаковки. Потреба в оборотних коштах для кожної групи розраховується для створення рівнів запасів та

операцій. Оскільки відображаються низькі витрати на придбання швидкопсувних споживчих товарів за вирахуванням зносу, при встановленні стандарту враховується 50% їх загальної вартості. Решта витрат вираховується із виробничих витрат при їх передачі зі складу на завод. З метою визначення коефіцієнта оборотного капіталу запасу, малоцінну та швидкопсувну продукцію враховують у їх загальній вартості.[11]

2.2 Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві і витратах майбутніх періодів

Однією з найважливіших сфер зростання капіталу є недосконале виробництво. Його промислова частка перевищує 20% від загальної вартості оборотних коштів. Незавершене виробництво зараховується як незавершене виробництво на всіх фазах виробничого процесу, починаючи від першого процесу і закінчуючи доставкою готової продукції на склад. Його розмір залежить від виду виробництва, тривалості виробничого циклу, розподілу витрат протягом виробничого циклу (кількість незавершених робочих місць

збільшується, якщо більше витрат було понесено на початку виробничого циклу).

Величина оборотних оборотних коштів визначається множенням тривалості виробничого циклу на швидкість збільшення витрат.

Ододенні витрати обчислюються шляхом ділення валових виробничих витрат (за виробничою ціною) четвертого кварталу планового року на 90.[14]

Тривалість виробничого циклу визначається на основі технологічних карток та інших запланованих виробничих стандартів. Вона включає обробку деталей (технологічний склад), транспортування деталей з одного робочого місця на інше та передачу готової продукції на склад (транспортний склад), зберігання продуктів між функціями окремих деталей (зберігання, що відновлюється) та модифіковані частин. Якщо кількість продуктів на добу сильно відрізняється для різних продуктів, вам потрібно згрупувати товари та використовувати їх, щоб знайти середньозважене. Його вартість обчислюється на основі частки окремих видів або груп продуктів у загальному обсязі виробництва за очікуваною вартістю (таблиця 2.10)

Коефіцієнт зростання витрат характеризує ступінь готовності виробу у незавершеному виробництві,

тобто відношення витрат у незавершеному виробництві до всієї собівартості готової продукції, визначається за формулою :

$$K = (A + 0,5 * B) / (A + B), \quad (2.2) [15]$$

$$K = (170 + 0,5 * 280) / (170 + 280) = 0,688$$

де А - витрати, які здійснюються одноразово на початку виробничого циклу;

Б - наступні витрати, які включаються в собівартість продукції.

Таблиця 2.10 - Розрахунок середньої тривалості виробничого циклу

Найменування виробів	Виробничий цикл, днів	Виробнича собівартість товарної продукції в IV кв., тис грн	Добуток

а	29	6900	200100
б	19	3300	62700
Усього	-	10200	262800
Середньозважена тривалість виробничого циклу, днів	24	-	-

Потреба в оборотних коштах щодо незавершеного виробництва визначається в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Визначення потреби в оборотних коштах для незавершеного виробництва, [Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

Показник	Порядок розрахунку	Сума
Ододенні витрати, тис грн.	10200/90	133,33
Тривалість виробничого циклу, днів	-	24
Коефіцієнт зростання витрат, днів	$(170+05*280)/(170+280)$	0,69
Норматив оборотних коштів, тис грн.	$133,33*24*0,688$	2201,54

Відстрочені витрати включають виробничі витрати, понесені протягом планового періоду, які будуть розподілені на вартість продукції, що виробляється в наступні періоди. Сюди входять витрати, пов'язані з підготовкою нових виробництв та нових видів продукції, якщо вони не фінансуються з фонду розвитку виробництва, витрати, пов'язані з гірничодобувними, гірничими та іншими роботами.

Норматив оборотних коштів на витрати майбутніх періодів

$$N = C_0 + P_n - P_v, \quad (2.3) [6]$$

де C_0 - сума коштів, які вкладені в ці витрати на почато запланованого періоду, за вирахуванням отриманих банківських кредитів; $P_п$ - витрати, що проводяться в плановому році, передбачені відповідними кошторисами; $P_в$ - витрати, які включають в собівартість продукції запланованого року та передбачені кошторисом виробництва.

Витрати на освоєння виробництва нової продукції включаються в розрахунок потреби в оборотних коштах для майбутніх витрат на основі оцінок кожного товару, що розробляється підприємством. Ці витрати визначаються на весь період розробки для зазначеного року, а також на плановий рік щокварталу. Відношення оборотних коштів до майбутніх витрат обчислюється щорічно.[6]

2.3 Нормування оборотних коштів для створення запасів готової продукції

Готова продукція включає продукцію, яка була завершена, прийнята технічним контролем компанії та передана на склад або прийнята замовником, відповідно до затвердженої процедури приймання продукції.

Норматив оборотних коштів для готової продукції визначається

$$H = Z * P, \quad (2.4) [5]$$

де Z - одноденний випуск продукції в IV кварталі планового року за виробничою собівартістю, грн; P - норма запасу оборотних коштів для готової продукції, днів.

Коефіцієнт оборотного капіталу готової продукції розраховується в днях і включає такі компоненти: час складання товару для доставки, упаковку товару,

час реєстрації та доставку платіжних документів до банку. Розраховується час окремих функцій.

Для широкого асортименту продукції кількість оборотних коштів готової продукції на складі може бути визначена як середньозважена норма стандартів групи товарів, що становить щонайменше 70-80% від очікуваного виробництва. Виходячи з цієї інформації, середня норма оборотних коштів застосовується до всієї готової продукції на складі.[1]

Норматив оборотних коштів для готової продукції визначається в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 - Розрахунок середньозваженої норми оборотних коштів для готової продукції на складі

Група виробів	Питома вага в загальному обсязі випуску, %	Затрати часу за окремими операціями, днів				Транспортування	Разом
		нагромадження	сортування за замовленнями	упаковка і маркування			
А	67,3	4	2	1		1	
Б	32,6	8	2	2	1	2	
Усього	99,9	-	-	-	-	-	
Середня норма оборотних коштів, днів	-	-	-	-	-	3	

3. Визначення сукупного нормативу оборотних коштів підприємства на рік

Для визначення потреби в оборотних коштах за допомогою прямого методу необхідно зробити розрахунки для кожного елемента оборотних коштів. Вони працюють протягом тривалого часу, якщо раптом змінити асортимент, технологію виробництва, умови поставки та продаж товарів. Підприємство розраховує норматив, який щорічно обчислюється методом прямого розрахунку з урахуванням змін у виробничій програмі та оборотності оборотних коштів. Для корекції використовується економічний метод розрахунку.

Особливістю при визначенні потреби в оборотних коштах за допомогою економічного методу є те, що норматив, розрахований із використанням методу прямого розрахунку поточного року, розділений на дві частини. Перша частина

включає квоти оборотного капіталу для систем, які безпосередньо залежать від виробничих витрат: сировини, основних матеріалів, придбаних напівфабрикатів, допоміжних матеріалів, упаковки, незавершеного виробництва та готової продукції (стандарт виробництва). Друга частина враховує обсяг оборотних коштів, розмір яких не залежить безпосередньо від зміни виробничих витрат: запчастини, необхідні для ремонту запчастин, малоцінна та швидкопсувна продукція, майбутні витрати (невиробничий стандарт).

Для визначення частки оборотних коштів у плановому році обсяг виробництва збільшується відповідно до темпів приросту виробничого періоду протягом планового періоду.[14]

Невиробничий рівень оборотних коштів збільшиться на 50% від приросту виробничої програми.

Загальна кількість отриманих нормативів зменшується на кількість коштів, що звільняються внаслідок запланованого (передбачуваного) прискорення оборотних коштів.

Таблиця 2.13 - Розрахунок загальної потреби підприємства в оборотних коштах[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

№	Стаття	Потреба в оборотних коштах, тис грн
1	Виробничі запаси :	
1.1	основні матеріали	
1.2	допоміжні матеріали	5,4
1.3	Паливо	17,8
1.4	Тара	139,2
1.5	запасні частини	31,25
1.6	малоцінні та швидкозношувані предмети	3

2	Незавершене виробництво	2201,54
3	Витрати майбутніх періодів	270
4	Запаси готової продукції	237,99

В таблиці 2.13 я зробила розрахунок загальної потреби підприємства в оборотних коштах. Він показав, що економічний метод є більш вдалим для розрахунків і не вимагає виконання складних розрахунків, на відміну від методу прямого розрахунку, який є досить трудомістким.

ВИСНОВКИ

Формування та розвиток ринкової інфраструктури в Україні змінює економічне, інформаційне та правове середовище компаній та зміст їх економічної діяльності.

У цих умовах нам потрібна сучасна організація господарської діяльності кожної компанії, адаптована до ринкової економіки. Це вимагає підготовки фінансових фахівців з глибокими теоретичними та практичними знаннями, які можуть узагальнити досвід розвинених ринкових економік та скласти план дій щодо поліпшення економічної ситуації.

Потреба у коштах у компанії виникає на кожному з цих етапів до відшкодування виробничих витрат на продаж. З цієї причини кожна компанія, яка збирає свій капітал (статутний капітал), повинна забезпечити необхідну кількість оборотних коштів. Оборотний капітал, вкладений на кожному етапі

виробничого процесу, який змінюється від однієї функціональної форми до іншої, відшкодовується після реалізації продукції.

У процесі фінансового управління підприємством дуже важливо визначити потребу в оборотних коштах, які забезпечать необхідний мінімальний розмір запасів, незавершеного виробництва та готової продукції для реалізації виробничої програми.

Нестача оборотних коштів у деяких компаніях пов'язана саме з тим, що надходження та використання грошей не узгоджуються між собою і реалізуються в різних регіонах. Як результат, кошти в одних компаніях тимчасово безкоштовні, а в інших тимчасово потрібні. Цю невідповідність у тиражуванні комерційних банків усувають корпоративні позики. У разі дефіциту оборотних коштів компанія подає заявку на позику в банку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. - 2-е вид., випр. і доп. - К.: Знання-Прес. 2011. - 287 с.
2. Дегтяр А. О. Державне управління в економічній сфері : навч. посіб. / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко, М. М. Коваленко, С. В. Майстро ; за заг. ред. д.держ.упр., проф. А. О. Дегтяра. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2014. – 244 с
3. Дмитрієв І.А., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Харків: ХНАДУ, 2018. 292 с
4. Економіка підприємства / За ред. В.І. Гринчуцького . – К: ЦУЛ, 2019. – 304 с

5. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. М.Бандурка, Є. В. Ковальов, М. А.Садиков, О. С. Маковоз; за заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків: ХНУВС. – 2017. – 192 с.
6. Економічна сутність оборотних коштів та джерела їх формування - *Фаринович І.В., 2011* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuuv.gov.ua>
7. Іванілов О. С. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 728 с
8. Кузьмин В.М. Економіка підприємства: навч. посібник. 2-е вид, перероб. та доп. ІваноФранківськ: ІФНТУНГ, 2016. 195 с.
9. Левченко Ю.Г. Економіка та організація інноваційної діяльності. Видавництво Кондор, 2018.- 448 с.
10. Майстро С.В Державна регіональна економічна політика сталого розвитку: галузево-секторальний аспект / С.В. Майстро, Р.Г. Майстро, М.О. Більовський // Державна економічна політика регіонального розвитку : монографія / [М. А. Латинін, С. В. Майстро, Н. В. Статівка та ін.] ; за заг. ред. д.держ.упр, проф. М. А. Латиніна. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2017. – С. 52 – 75.
11. Майстро С.В. Необхідність запровадження кластерної моделі державного регулювання розвитку національної економіки / С.В. Майстро, Р.Г. Майстро // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернетконференції, 22–23 лютого 2017 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. – Х. : Видво НУЦЗУ, 2017
12. Нікбахт Є.,Крупеллі А. Фінанси: пер. з англ.-К.:Основи,2010.-384с.
13. Петренко М.І., Драбовський А.Г., Петренко В.М. Економіка підприємства: навч. посібник. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2018. Т. 2. С. 404.
14. Петренко М.І., Драбовський А.Г., Петренко В.М. Економіка підприємства: навч. посібник. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2018. Т. 1. С. 432.

15. Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV і V промислових революцій) : навчальний посібник / за ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника та к.е.н., доц. Б.Л. Ковальова. – Суми : Вид-во СумДУ, 2019. – 146 с.
16. Романченко Н.В., Кожемякіна Т.В., Пічик К.В. Економіка підприємства: навч. посібник. Київ: НаУКМА, 2018. 304 с
17. Сотник І.М., Таранюк Л.М. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. І.М. Сотник, Л.М. Таранюка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
18. Юрченко Н.Б., Кравчук Р.С., Запухляк І.Б., Василик І.І. Економіка підприємства: навч. посібник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 377 с.
19. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
20. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг. ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>
21. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра экон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. экон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>
22. Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management, 18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>
23. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics,

Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – RudaŚląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidiumю 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1

24. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // Journal of Environmental Management and Tourism. – Craiova: ASERS Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

25. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>

26. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>

27. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – К.: Універсальна книга, 2018. – 572с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

28. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>

29. Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>

30. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>

31. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
32. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>
33. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>
34. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>